

Lähdetään suolle

Mistä tunnistaa olevansa suolla? Monen mieleen luultavasti tulee, että siellä tuoksuu suopursu ja mättäillä kasvaa lakkoja. Kulkuvauhti hidastuu, ja kengät kastuvat paksussa rahkasammalikossa. Suo voi olla puuton tai yhtä hyvin puustoinen ja kasvaa jopa vanteraa metsää. Yhteistä soille on se, että niiden maaperään kertyy turvetta.

Soiden hienous retkipaikkoina syntyy niiden villiyydestä. Suurilla luonnontilaisilla soilla voi Etelä-Suomessakin katsella hyvin erämaista maisemaa, jossa ei näy mitään ihmisen rakentamaa, ellei kännykkämastoa oteta lukuun. Soiden lumoa lisää tieto siitä, että maisema on ikaikainen: monet suot ovat olleet jokseenkin samanlaisia jo parin tuhannen vuoden ajan. Kaikki tuona aikana suon poikki kulkeneet ihmiset ovat nähneet saman maiseman kuin sinä ja minä. Sadat ja taas sadat lintusukupolvet ovat tehneet suolle pesänsä ja kasvattaneet siellä poikasensa, ja yhä uudet lakan versot ovat avanneet kesän tullen hennot valkoiset kukkansa ja kypsyttäneet mehevät marjansa. Monin paikoin soilla kohoa vanhoja keloutuneita rämemäntyjä. Näin kesyttämätöntä luontoa kohtaa Etelä-Suomessa soiden lisäksi enää vain ulkosaaristossa.

Soiden ulkonäkö vaihtelee suuresti eri puolilla Suomea. Etelässä tapaa keidassoita, joilla on mäntyjä kasvavia kuivia mätäsvalleja. Pohjois-Pohjanmaalla aapasuot ovat jo niin avaria, että taivas avautuu esteettä jopa kilometrien päähän. Keski-Lapin aapasoilla on keväällä voimakas tulva, minkä ansiosta nämä suot ovat äänekkäitä lintuparatiiseja. Ylä-Lapin palsasoilla voi ihailla pari metriä korkeita ikiroudan kohottamia jättiläismättäitä eli palsoja. Myös lähellä toisiaan sijaitsevien soiden maisemat voivat erota paljon toisistaan. Jokainen suo on yksilö.

Suoretkeily sopii kaikenlaisille kulkijoille: Joillakin soilla voi liikkua pitkospuilla myös lastenrattaiden, rollaattorin tai pyörätuolin kanssa. Toisaalta on suuria luonnontilaisia suometsäerämaita, joissa voi patikoida tai meloa päivätolkulla ketään muuta näkemättä.

Soilla pääsee kokemaan unohtumattomia elämyksiä. Tätä kirjaa tehdessämme seurasimme toukokuun alussa Etelä-Lapin Martimoaavalla (ks. s. 201), kun suo vapautui lumipeitteen alta ja kurjet, kuovit sekä töyhtöhyypät huutelivat toisilleen. Salamajärven kansallispuistossa (ks. s. 193)

Suolla voi myös leikkiä. Päivi ylittää huvikseen rimpeä Sallan Topsakka-aavalla.

osuimme Heikinjärvennevan laitaan samaan aikaan kahden metsäpeuran kanssa. Itä-Lapin Topsakka-aavalla (ks. s. 214) tutustuimme riisipeltoa muistuttavaan rimpien ja jänneiden muodostelmaan yöttömässä yössä. Loppusyksyllä linnunrata tuhansine tähtineen kaartui yllemme Kainuun Talaskankaan (ks. s. 205) suomalaisemassa.

Kävimme monesti myös omilla retkillämme. Teemu heräsi keskellä yötä erään Etelä-Suomen suon laidalla siihen, että susiperhe ulvoi jossain lähistöllä. Päivi puolestaan katseli Urho Kekkosen kansallispuiston tuntureita suoperspektiivistä ja nautti avariens näkymien tuomasta vapauden tunteesta. Molemmat iloitsivat lisäksi soiden kimmeltävistä kevähangista.

Tässä kirjassa esitellään pääosin sellaisia suoretkikohteita, joilla on pitkospuureitti. Kuitenkin esimerkiksi vaeltajat kohtaavat erämaaretkilään myös soita, joilla niitä ei ole. Usein nämä suot ovat retkeilijöille ainoastaan läpikulkupaikkoja, joiden yli halutaan päästä mahdollisimman nopeasti, mutta haluamme kannustaa siihen, että suohon voi suhtautua myös tutustumiskohteena. Vaelluksella voi poiketa vaikkapa palsasuolle ihan varta vasten.

Ainakaan soita ei tarvitse pelätä. Aikaisemmin mekin välttelimme vaikeakulkuisiksi merkityjä soita järjestelmällisesti, mutta opimme kirjan

Vuodenvaihteen retkellä Kuusamon Hyöteikönsuolla. Suon laidalla kohoaa Närängänvaara.

tekoon liittyvillä retkillä, että myös niillä voi kulkea paljon laajemmin kuin usein kuvitellaan. Päivi käveli tahallaan mahdollisimman upottavissa paikoissa eikä siltikään useimmiten vajonnut polvea syvemmälle. Huhut joka puolella vaanivista hukuttavista suonsilmäkkeistä ovat siis vahvasti liioiteltuja.

Neuvomme tässä kirjassa seikkaperäisesti, miten märillä soilla liikutaan kastumatta. Tällaisen opastuksen puute on eräs keskeisimpiä tämän kirjan kirjoittamiseen johtaneita kimmokkeita. Edeltävä tietokirja, joka käsittelee soilla liikkumista opaskirjamaisesti, on vuonna 1972 julkaistu Urpo Häyrisen teos *Suo*. Nykypäivänkin retkeilijöiden on korkea aika tulla sinuiksi soiden kanssa, ovathan suot yhtä keskeinen suomalaisen luonnon piirre kuin metsät ja vesistöt.

Kirja etenee niin, että teoksen alussa on kahdeksan teemalukua. Ensin tutustutaan siihen, mitä kaikkea suoretkellä voi kokea eri vuodenaikoina. Sen jälkeen perehdytään soiden käytön historiaan, nykypäivään ja suojeeluun. Sitten opitaan perustiedot soiden luokittelusta ja mietitään, miten lintujen pesintä tulisi ottaa huomioon. Seuraavaksi puhutaan saappaista ja niiden vaihtoehtoista, suon laidalla telttailusta ja vähän myös parmoista. Tämän jälkeen opetellaan ottamaan maastokartoista ja ilmakuvista kaikki hyöty irti. Sitten lähdetäänkin retkelle pitkospuureittien ulko-

puolelle sekä kuullaan tarinoita suohon vajoamisista. Ykkösosan päättää talviretkeilystä kertova luku.

Kirjan lukeminen järjestyksessä alusta loppuun ei ole välttämätöntä, sillä teos on luonteeltaan käsikirjamainen. Jos itse retkikohteet houkuttavat eniten, voi vallan mainiosti loikata suoraan teoksen loppuosaan, jossa esitellään 37 suokohdetta eri puolilta maata. Nämä kaikki suot ovat suojeltuja paria poikkeusta lukuun ottamatta, ja niiden retkeilykartat löytyvät helposti esimerkiksi Metsähallituksen Luontoon.fi- ja Retkikartta.fi-palveluista. Alkuosan teemalukuja voi lukea sitä mukaa, kun niiden teemat kiinnostavat. Suosittelemme kuitenkin luvun 3 lukemista melko varhain, jotta keskeisimmät suokäsitteet tulevat tutuiksi.

Suoluonnon kuvailuun liittyy erikoissanoja, kuten kermi ja palsa. Suotermejä avataan tekstissä useita kertoja, mutta ei aina. Kirjan lopusta löytyy sanasto, johon kaikki tässä kirjassa esiintyvät termit on koottu. Lopussa on myös paikkahakemisto. Tietokirjamaisten osuukien lisäksi kirjassa on joukko retkitarinoita ja suofanien haastatteluita.

Teoksen teksteistä vastaa Päivi, lukuun ottamatta lukuja 6 ja 8. Kaikki luvut on kuitenkin kirjoitettu molempien tekijöiden retkeilyosaaminen huomioiden. Teemu on päävastuussa teoksen valokuvituksesta ja kartoista.

Toivomme, että vastaat suoluonnon kutsuun.

Tampereella ja Espoossa tammikuussa 2023

Päivi Mattila ja Teemu Saloriutta